

Univerzita musí nabídnout především kvalitní vzdělání

Do funkce rektora Masarykovy univerzity nastoupil v roce 2004, a ve svých čtyřiceti letech se tak stal nejmladším rektorem českých vysokých škol. Druhou největší univerzitu v České republice povede politolog Petr Fiala do roku 2011 a do té doby bude také hájit zájmy českých vysokých škol jako předseda České konference rektorů. O tom, co všechno obnáší být rektorem, o slabínách českého vysokoleškolského systému, ale i o tom, jak odpočívá, jsme s Petrem Fialou mluvili na začátku jednoho z jeho hektických pracovních dnů.

Začíná váš další den ve funkci rektora Masarykovy univerzity. Jak takový běžný rektorův den vypadá?

Dny jsou velmi různé. Funkce rektora je na jedné straně manažerská, obnáší rozhodování uvnitř instituce, zrovna dnes mám před sebou poradu s děkany fakult. Je to ale také funkce v mnoha směrech reprezentativní. To ovšem neznamená jen to, že se objevím na veřejnosti v taláru, zahrnuje to i celou řadu jednání s partnerskými institucemi, zástupci ministerstev, práci v zahraničí. Kdysi byl rektor především reprezentantem akademické

obce a tato funkce se dala spojit s akademickou činností. Dnes je to práce na plný úvazek, a pokud ji člověk chce dělat dobře, musí se rozloučit s tím, že by se mohl vedle toho naplno věnovat vědecké práci nebo učit.

Být rektorem je tedy dost náročné. Vy jste ve funkci rektora začínal jako velmi mladý – po Karlu Englišovi, který jako první vedl Masarykovu univerzitu, jste nejmladším rektorem v historii univerzity. Co pro vás bylo v začátcích nejtěžší?

Začátky jednoduché nebyly z mnoha důvodů, z nichž jedním byla i složitá situace kolem výstavby kampusu, která tehdy právě začínala. V prvních měsících bylo důležité přesvědčit akademickou obec, která mě zvolila, že jsem opravdu člověk na svém místě. Mladý člověk ve vysoké funkci postrádá část přirozené autority přicházející s věkem, o to více se musí snažit prokázat své schopnosti. Jinak se ale domnívám, že věk není tak důležitý a nemá být v žádném směru handicapem.

S Masarykovou univerzitou jsou spojená i vaše studentská léta, absolvoval jste obory čeština a historie. Jak vzpomínáte na svá studia?

Absolvoval jsem v roce 1988, tehdy ještě Univerzitu Jana Evangelisty Purkyně. Na univerzitě v té době působila řada zajímavých lidí, nicméně studium, obzvláště humanitních oborů, bylo hodně ovlivněno ideologií a množstvím zbytečných předmětů, které neměly žádnou jinou než indoktrinační funkci. Spoustu znalostí jsem proto získával mimo univerzitní prostředí.

Studium bylo také hodně pasivní, měli jsme přesně předepsáno, co a kdy studovat –

vzpomínám si, že jsme měli až dvaadvacet povinných hodin týdně, bez možnosti si cokoli volit. Tak univerzitní vzdělání vypadat nemá.

Co by tedy měla dobrá univerzita nabídnout svým studentům?

Především kvalitní vzdělání, což není fráze, ale docela náročný úkol. Cíle Masarykovy univerzity by bylo možné stručně vyjádřit heslem „pravidla, svoboda, odpovědnost“. Máme jasná a srozumitelná pravidla studia, která všichni dodržují, náš studijní systém je svobodný a otevřený, nabízíme široké spektrum různých oborů od humanitních až po přírodovědné, kombinovatelných napříč celou univerzitou, student má možnost ovlivňovat svoje studium, samostatně si jej řídit, což v něm současně rozvíjí i pocit odpovědnosti za vlastní osud.

Proč byste doporučil studentovi střední školy, aby se přihlásil právě na Masarykovu univerzitu?

Nemusím příliš doporučovat, studenti dnes sami hledají školu, která jim nabízí dostatek zajímavých oborů, kvalitní pedagogy, výborné zázemí a perspektivu získat po studiu dobré uplatnění na pracovním trhu. Proto jsme už několik let nejžádanější českou vysokou školou.

Masarykova univerzita má velmi dobré podmínky pro studium, informační systém, který umožňuje administrativu a část studijních povinností vyřídit z domova bez zbytečné byrokracie, obrovskou výhodou je moderní kampus pro pět tisíc studentů a tisíc pedagogů a dalších pracovníků, který dostavujeme. Navíc působíme v příjemném

městě, které má strategickou polohu. Ukazuje se také, že jsme stále atraktivnějším místem i pro zahraniční studenty. Máme jich už dvanáct procent a jejich studium na naší škole je samozřejmě výhodou i pro české studenty.

V jakém smyslu? Někdy je slyšet poznámky, že jim spíše zabírají místa...

Vytváří se kvalitnější studijní prostředí, je tu větší konkurence, střetávají se různé kultury a přístupy ke studiu, zvyšuje se mezinárodní prestiž univerzity. To všechno má pozitivní vliv i na naše absolventy, kteří se ucházejí o pracovní místa nejen v českém prostředí.

Co byste chtěl, ještě než skončíte s funkcí rektora, prosadit?

Klíčovým úkolem, kterému musím věnovat hlavní pozornost a síly, je to, aby univerzita dobře využila šanci, kterou nabízejí evropské strukturální fondy. Jde o mimořádně velké finanční prostředky, které obsahují celou řadu závazků i do budoucna. Musíme dobře připravit univerzitní prostředí, abychom je získali a abychom je také co nejlépe využili. A to není snadné. Nejen vzhledem k tomu, jak jsou strukturální fondy v České republice nastaveny, ale i proto, že samo budování infrastruktury by mělo být součástí jasné celostátní koncepce výzkumu a jeho financování. Nyní jsme v situaci, že rozvoj výzkumných institucí prostřednictvím strukturálních fondů nebude zřejmě doprovázen potřebným růstem dalších financí na rozvoj výzkumu ze strany státu – a to je vážné nebezpečí pro dobré využití evropských prostředků ze strukturálních fondů. Proto musíme dobře zvažovat, které projekty připravíme a jak je po všech

stránkách zajistíme tak, aby byly pro univerzitu přínosem a ne rizikem.

Český systém vysokoškolského vzdělávání se stále potýká s řadou problémů. Co je příčinou? Je to hlavně nedostatek peněz?

Ne, v tomto případě nejde jen o nedostatek finančních prostředků. Celý systém terciárního vzdělávání by fungoval mnohem lépe, efektivněji a možná by nestál ani tolik peněz, kdyby byly definovány jeho cíle a existovala jasná politická strategie, jakými nástroji je naplnit – toho se nám v současné době nedostává. Máme systém, který se setrvačně valí kupředu, naráží už na své limity, a přitom nemáme dost vůle ho zreformovat.

V čem konkrétně by měla spočívat vysokoškolská reforma?

Reforma systému terciárního vzdělávání by neměla spočívat tolik v reformě jednotlivých škol, jak jsme toho byli svědky doposud, ale naopak celého systému, a to vyžaduje velkou odvahu. Potřebujeme například vyřešit, co uděláme se systémem vyšších odborných škol a jak je zařadíme do systému terciárního vzdělávání. Musíme dospět k diferenciaci vysokých škol – nemůžeme mít osmdesát veřejných a státních škol se stejnými funkcemi. Potřebujeme, aby bylo jasné, že některé mají specifické úkoly – některé jsou spíše výzkumné, jiné zaměřené na vzdělávání. Je samozřejmě třeba provést i celou řadu dalších změn.

Například zavést školné?

Co se týká školného, není otázkou, zda jej v budoucnu zavést, nebo ne. Otázkou je nyní už jen kdy a v jaké formě. Systém ale musí

být nastavený tak, aby nikomu nebránil ve studiu ze sociálních důvodů. Tím se vracím k otevřenosti univerzity. Zároveň ovšem nelze očekávat, že školné nahradí chybějící prostředky z veřejných zdrojů.

Stal jste se předsedou České konference rektorů, která zastupuje vysoké školy. Může se současnou situací ve vysokém školství Česká konference rektorů něco udělat?

Může, a dokonce i musí. V tomto sdružení zasedají všichni rektori veřejných a státních vysokých škol a sedmnáct rektorů nejvýznamnějších soukromých vysokých škol. To už je dostatečně reprezentativní orgán a jeho připomínky by měly být politiky a společností brány opravdu vážně. K tomu ale potřebuje být víc vidět. Mojí snahou je, abychom uvnitř České konference rektorů dokázali náš společný zájem lépe formulovat a vytvořili mechanismy, jak společný zájem českých rektorů přednést veřejnosti. Nebudeme úspěšní, pokud budeme žádat jen o navýšení finančních prostředků, ale musíme se stát kvalifikovaným připomínkovým místem, vytvářet vlastní návrhy, mít svoje představy o vzdělávání a výzkumu a tyto přinést do veřejného prostoru.

Máte vůbec čas na koničky při všech povinnostech? Kdy si nejlíp odpočínáte?

Důležitá je pro mě moje rodina, mám rád literaturu, divadlo, výtvarné umění, pokud mohu, hraji tenis. Může to znít divně, ale pro mě je při mé současné funkci zábavou také moje vědecká práce, které se snažím ve svém volném čase alespoň trochu vnovat.

Text: **Petra Nováková**

Foto: Aleš Ležatka, David Povolný, Petr Preclík